

Archeologisch onderzoek

Inventariserend Veldonderzoek

Witte Vennen te Venray

Opdrachtgever

Groen-Planning
Markt 10
6231 LS MEERSSEN

Projectnummer

Syntheгра Archeologie Rapport 174175

Autorisatie

Redactie:
Drs. T. Vanderbeken

paraaf	datum	status
	12-2004	

Kenmerk

TVA/UIT/SAW/174175

Eindredactie:
drs. E.E.A. van der Kuijl

paraaf	datum	status
	12-2004	

Syntheгра Archeologie bv, Wetering 23, NL-6002 SM WEERT
Postadres: Postbus 10231, NL-6000 GE WEERT
Telefoon +31(0)495 45 79 20, Fax +31(0)495 45 79 29, Internet: www.syntheгра.com
Bankrelatie F. van Lanschot Bankiers Nijmegen, nr. 22.59.31.451, BTW NL809760538B01, HR 09119698
Syntheгра Archeologie bv is een werkmaatschappij van de Verhoeve Groep bv
Vestigingen te Dordrecht, Hummelo, Jirnsum, Weert en Zelhem

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray

Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

Colofon

Opdrachtgever: Groen-Planning
Project: Witte Vennen te Venray
Projectnummer: 174219
Titel: Inventariserend Veldonderzoek , Witte Vennen te Venray
Datum: December 2004
Redactie: Drs. T. Vanderbeken,
m.m.v. Drs. A. Emaus, Drs. M. Heideman
Verantwoording: Drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: SyntheGra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

SyntheGra Archeologie bv

Postbus 4

6997 ZG Hoog-Keppel

telefoon: 0314-627708

fax: 0314-627726

www.synthegra.com

© SyntheGra Archeologie bv, 2004

De rechten van intellectuele eigendom verblijven te allen tijde bij SyntheGra Archeologie bv.

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

INHOUD

<u>Colofon</u>	2
<u>1 Inleiding, onderzoekskader en objectgegevens</u>	4
<u>1.1 Inleiding en onderzoekskader</u>	4
<u>1.2 Onderzoeksdoel</u>	4
<u>1.3 Objectgegevens</u>	5
<u>2 Onderzoeksmethodiek</u>	6
<u>2.1 Bepaling van regionale achtergrondwaarden</u>	6
<u>2.2 Historisch onderzoek</u>	6
<u>3 Landschapsgenese</u>	7
<u>3.1 Inleiding</u>	7
<u>3.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling</u>	7
<u>3.3 Bodem</u>	7
<u>4 Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie</u>	9
<u>4.1 Prehistorie</u>	9
<u>4.2 Romeinse periode</u>	10
<u>4.3 Middeleeuwen</u>	11
<u>4.4 Moderne Tijd</u>	11
<u>4.4 De archeologische verwachting</u>	13
<u>5. Resultaten van het veldwerk</u>	14
<u>5.1 Toekomstig grondverzet</u>	14
<u>5.2 Opzet</u>	14
<u>5.3 Resultaten</u>	15
<u>6. Conclusie</u>	18
<u>7. Aanbevelingen</u>	19
<u>8. Gebruikte Literatuur</u>	20
<u>9. Bijlagen</u>	
1. Detailkaart met de locaties van de boorpunten	
2. Boorstaten	
3. Vondstenlijst booronderzoek	
4. Overzicht geologische en archeologische perioden	
5. Lijst met gebruikte afkortingen	

Omslagfoto's:
Impressie van de onderzoekslocatie

1 Inleiding, onderzoekskader en objectgegevens

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Op 25 en 26 oktober 2004 werd in opdracht van *Groen planning* een Inventariserend Veldonderzoek (voormalig AAI) aan de Witte Vennen te Venray uitgevoerd. De locatie ligt ten zuiden van de N270 Venray-Wanssum te Oostrum (Venray). Het projectgebied zelf ligt langs de Sparrendreef, ten westen van de hoofdingang naar het recreatiepark de Witte Vennen. De onderzochte delen worden tegenwoordig gebruikt als recreatiegebied (kampeeren sportvelden), weiland en akkerland. De locatie is onderzocht in het kader van een geplande herontwikkeling. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een bureaustudie en een booronderzoek.

Op basis van informatie van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort is naar voren gekomen dat voor het terrein een *middelhoge* archeologische verwachtingswaarde van toepassing is.¹ Ook de IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden), de AMK (Archeologische Monumentenkaart) van de ROB, de Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK) van de Provincie Limburg geven dit aan.

Het geplande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het verdrag van Malta, Nota Belvédère en de Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. De provinciale archeoloog, mevr. G. Janssen, zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De resultaten van het onderzoek zullen vervolgens in de planvorming betrokken dienen te worden.

Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende verstoring van het landschap en het bodemarchief.

1.2 Onderzoekdoel

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek is inzicht te verkrijgen in de archeologische waarden in het plangebied. De volgende vragen dienen, indien mogelijk, te worden beantwoord:

- Is de natuurlijke bodem intact?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig?
- Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats(en)?
- Wat is de te verwachten conserveringsgraad van deze waarden?
- Hebben de uit te voeren werkzaamheden invloed op het aanwezige bodemarchief?

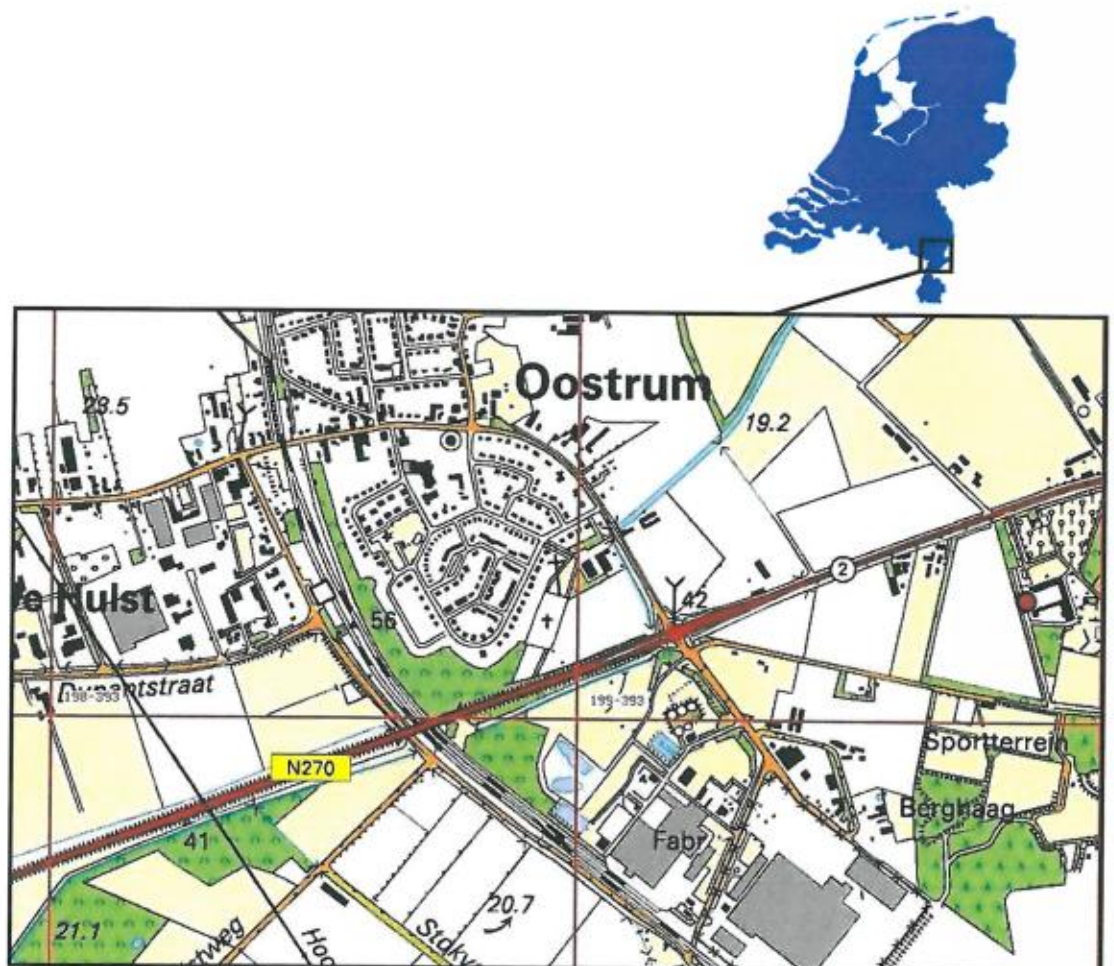
---

¹ Locaties waar geen bodemgegevens beschikbaar waren, zijn niet inbegrepen in de kartering

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

1.3 Objectgegevens

Plaats: : Oostrum
Gemeente: : Venray
Provincie: : Limburg
Toponiem: : Witte Vennen
Projectnummer: : 174175
Kaartblad: : 52B; 1/50,000
Coördinaten: : 393,000; 199,500
Periode: : Prehistorie tot Moderne Tijd
Oppervlakte: : ca. 5 ha.
Perceelnr: : divers
Peilmerknr : 052B0157, 21.337m +nap
Grondgebruik: : landbouwgrond, weideland
Geomorfologie: : dekzandruggen
Bodem: : eerdgronden

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bepaling van regionale achtergrondwaarden

De eerste fase van het bureau-onderzoek bestaat uit het bepalen van de regionale achtergrondwaarden. Hiervoor is gebruik gemaakt van beschikbaar kaartmateriaal. Dit is:

- Bodemkaart van Nederland (Schaal 1: 50.000)
- Geomorfologische kaart van Nederland (Schaal 1: 50.000)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische vondstmeldingen uit het ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem)

2.2 Historisch onderzoek

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties geraadpleegd en/of bezocht:

- De bibliotheek van de ROB te Amersfoort
- Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage
- Website www.dewoonomgeving.nl
- Eigenaars en omwonenden van het perceel

3 Landschapsgenese

3.1 Inleiding

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie. Voor de geologische en geomorfologische beschrijving is gebruik gemaakt van de nieuwe Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.²

3.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling

De onderzoekslocatie bevindt zich tussen de Peel en de Maas. De Peel is een hoogveengebied, dat is gelegen op de Peelhorst (een horst is een door breuken begrensd relatief hoog gelegen gebied). Het maaiveld bereikt daar hoogten tot boven de 30 m +NAP. Enkele kilometers ten oosten van de locatie bevindt zich het Maasdal. Het maaiveld ligt daar op hoogten van 13 m +NAP en lager.

De onderzoekslocatie ligt zodoende in het gebied, waar zich allerlei west-oost georiënteerde beken bevinden, die vanuit de Peel richting de Maas afwateren. Een voorbeeld hiervan is de Oostrumse Beek, die vlak langs de locatie stroomt. Het uiterst westelijk gelegen gedeelte van de locatie bevindt zich in de beekdalbodem van deze beek. De ondiepe ondergrond zal hier bestaan uit fijnzandige fluviale (= rivier-) afzettingen, die tijdens het Holoceen, het tijdvlak in de aardgeschiedenis waar wij nu in leven, zijn ontstaan en worden gerekend tot de Formatie van Bostel, Laagpakket van Singraven.³

Het grootste gedeelte van de locatie is gelegen in een gebied met dekzandruggen.⁴ Dit eolisch (= door de wind) afgezette dekzand wordt gerekend tot de Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden. De afzetting vond plaats in de laatste ijstijd van het Pleistoceen, het Weichselien. Door het koude klimaat werd er toen veel water opgesloten in de ijskappen. Hierdoor daalde de zeespiegel, waardoor Nederland met Engeland verbonden was. De huidige Noordzee bestond toen dus uit een uitgestrekte vlakte, waarop als gevolg van de koude weinig begroeiing was. Hierdoor kon in grote delen van Nederland onder invloed van overheersende noordwestenwinden een pakket zeer fijn tot matig grof dekzand afgezet worden.

Tijdens het Holoceen trad juist ten oosten van de onderzoekslocatie verstuiving van het aanwezige dekzand op. Er ontstond een grillig reliëf van lage landduinen, waarvan de afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Bostel, Laagpakket van Kootwijk. De verstuiving was vooral een gevolg van menselijk ingrijpen in het landschap: ontbossing en afplagging van heidevelden.⁵

3.3 Bodem

Op de locatie komen van west naar oost respectievelijk gooreerdgronden en veldpodzolgronden voor.

Een gooreerdgrond heeft een donkere bovengrond dunner dan 50 cm ontstaan door de relatief lage ligging in stilstaand water waardoor na de afzetting een hoge productie en geremde afbraak van organische stof plaatsvond. In hun landschappelijke ligging grenzen ze aan de bijna overeenkomstige veldpodzolgronden. Het verschil zit in de aanwezigheid van de donkere bovengrond en het ontbreken van een duidelijke podzol-B.

Podzolering is een proces dat kan voorkomen in zandgronden en waarbij neerwaartse verplaatsing van humus en inspoeling in diepere lagen optreedt. Een podzol wordt daardoor gekenmerkt door een uitspoelingslaag met daarin grijze loodzandkorrels door ontijzering (A-horizont). Het uitgespoelde anorganische materiaal wordt diep in de inspoelingshorizont (B-horizont) afgezet, waarin organische stof al dan niet samen met ijzer is geconcentreerd. De verplaatste en weer neergeslagen organische stof is vormloos en ligt als huidjes op de zandkorrels en in de poriën.

---

² Mulder *et al*, 2003.

³ De gebruikte formatienamen zijn die conform De Mulder *et al*, 2003.

⁴ Wolfert & De Lange, 1990.

⁵ De Mulder *et al*, 2003.

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

Naar onderen toe wordt de grond ongeroerd en vrij van invloeden van bovenaf. Dit wordt het moedermateriaal genoemd (C-horizont).⁶ Veldpodzolgronden komen vaak voor in laag gelegen dekzandgebieden, of in gebieden met een relatief hoge grondwaterspiegel. Voorheen werden de veldpodzolgronden als jonge of heideontginningsgronden aangeduid, wat iets zegt over het voormalige grondgebruik.⁷

In hoeverre deze informatie klopt met de werkelijke situatie zal het veldwerk moeten uitwijzen.

---

⁶ De Bakker & Schelling, 1989.

⁷ De Bakker & Schelling, 1989.

4 Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie

4.1 Prehistorie

Limburg is de provincie waar de oudste bewoningssporen van ons land zijn aangetroffen. Duizenden jaren geleden was het gebied van de huidige provincie Limburg een bosgebied ten noorden van de Ardennen.⁸ Dit gebied was in de loop der tijden de vestigingsplaats van verschillende stammen. De kennis die we hebben van het gebied is o.a. afkomstig van archeologisch onderzoek van een jagerskamp dat werd gevonden in de kleigroeve Belvédère in Caberg. In deze groeve zijn sporen teruggevonden van jager-verzamelaars. Het gaat hier waarschijnlijk om voorgangers van de Neanderthalers.⁹ Op basis van het gevonden materiaal is de kampplaats gedateerd op 300.000 v.Chr. en is aangetoond dat de kampplaats regelmatig werd bezocht.¹⁰ Artefacten van jongere datum (130.000- 100.000 v.Chr.), namelijk van Neanderthalers, zijn gevonden in het dorp Veldwezelt (B).¹¹ Toen rond 8.000 v.Chr. het landijs van de laatste ijstijd zich definitief terugtrok, vestigde zich de mens op de open plekken in het Limburgse lössgebied als landbouwer en veeteler. Deze wijziging van de nomadische levenswijze naar een meer sedentaire levenswijze staat bekend als de 'neolithische revolutie'. Rond 4.400 v.Chr. werd landbouw doormiddel van brandcultuur bedreven op de Limburgse lössgrond. In de bedrijving van deze landbouw ligt ook de oorzaak van het verdwijnen van het oorspronkelijke oerbos. Er ontstonden zandverstuivingen, die samen met het veranderende klimaat het herstel van het bos bemoeilijkten.¹² De eerste heidevelden ontstonden door degeneratie van het landschap.¹³ Op deze heidevelden ontstond ook de eerste veeteelt. De oudste stammen of volkeren in deze gebieden, zijn de Bandceramiekers. Zo genoemd naar de versieringen op hun aardewerk. Hun woonplaatsen lagen in de Zuid-Limburgse lösstreek. Op veel plaatsen o.a. Sittard, Geleen (ca. 5.300 v.Chr.), Stein, Esloo en Caberg zijn hiervan cultuurresten aangetroffen.¹⁴ De Bandceramiekers waren landbouwers, die woonden in kleine nederzettingen van vijftig tot honderdvijftig mensen. Zij vestigden zich op hoger gelegen gronden in boerderijen, lange meerschepige huizen gebouwd van palen en met leem bepleisterd vlechtwerk. Rond 4.000 v.Chr. ontstonden er nederzettingen bij Valkenburg, en in het Savelsbos tussen Rijckholt en Sint-Geerttruid. Uit de steentijd zijn verder bekend het collectieve crematiegraf van Stein en bekergraven te Esloo en Susteren. Uit de Bronstijd (2.000-800 v.Chr.) dateren urnenvelden en grafheuvels te Kempen behorende tot de Nederrijnse grafheuvelcultuur.¹⁵

Omstreeks 500 v.Chr. drongen vanuit Zuid-Duitsland de Kelten in Limburg door. Limburg was voor de Kelten een grensgebied met de Germanen als oosterburen. Geschreven bronnen over de Kelten zijn zeldzaam. Wat we van hun weten is gebaseerd op informatie van Romeinse schrijvers. Kennis van dit volk in Limburg berust dan ook voor het overgrote deel op archeologisch onderzoek.¹⁶ De Keltische aanwezigheid in het gebied is terug te vinden in namen als Maas (*Mosa*) en Ardennen, genoemd naar een Keltische godin *Arduinna*.¹⁷ Keltische boeren woonden in een alleenstaande boerderij of bij elkaar in een gehucht (*vicus*), temidden van het bouwland en in de nabijheid van stromend water. Bij dreigend oorlogsgevaar vluchtte de bevolking in de door Keltische adel aangelegde versterkingen (*oppidum*), die ook dienden als handels en bestuurscentrum. Uit circa 50-30 v.Chr. dateert een versterking op de Sint-Pietersberg ten zuiden van Maastricht (Kanne/ Caestert).¹⁸

⁸ Ubachs 2000, 41.

⁹ Venner 2000, 14.

¹⁰ Roebroeks 1990, 73-91.

¹¹ Ubachs 2000, 41.

¹² Ubachs 2000, 41.

¹³ Ubachs 2000, 41.

¹⁴ Ubachs 2000, 42.

¹⁵ Ubachs 2000, 43.

¹⁶ Ubachs 2000, 43.

¹⁷ Boosten 1950, 19-21.

¹⁸ Nouwen 1997, 18.

De stam der Eburonen bewoonde het gebied tussen Rupel, Schelde en Rijn met de Ardennen als zuidgrens.¹⁹ De Eburonen waren het die zich omstreeks 50 v. Chr. het felst verzetten tegen het opdringen van de Romeinen. In 57 v. Chr. leden de Eburonen hun eerste nederlaag, 3 jaar later revancheerden ze zich onder de aanvoering van hun leider *Ambiorix*. Het Romeinse legerkamp bij *Atuatuca*, het huidige Tongeren werd overvallen en vernietigd.²⁰ In 51 v. Chr. werden de opstandelingen door de Romeinse troepen naar eigen zeggen 'zo goed als uitgeroeid'. Het land van de Eburonen werd ingelijfd bij de pas opgerichte Romeinse provincie *Gallia Belgica* en weer geschonken aan Germaanse stammen.²¹ De leegte die de verdreven Kelten achterlieten, werd dus opgevuld door Germaanse stammen. Desondanks werd het gebied niet geermaniseerd. De Keltische invloed handhaafde zich gedurende de gehele Romeinse Tijd.

4.2 Romeinse periode

De komst van Romeinen naar het zuiden van Nederland bracht grote veranderingen met zich mee.²² De Romeinse troepen bezetten Noordwest-Europa in een poging de omstreeks 500 v.Chr. op gang gekomen Volksverhuizing naar West Europa af te stoppen. Caesar maakte bovendien een einde aan de onderlinge stammenstrijd in Gallië. Nadat de Romeinen hun macht hadden gevestigd en de rust was weergekeerd, nam de bevolking in de 1^e eeuw toe. In de 2^e eeuw en eerste helft van de 3^e eeuw bereikte deze een hoogtepunt. Omstreeks 270 echter, zette een lang aanhoudende daling in.

De komst van de Romeinen zorgde voor indeling van het Romeinse gebied in provincies. Het noordelijk deel van Gallië waartoe ook Limburg behoorde, heette voortaan *Gallia Belgica* en had als hoofdstad eerst Reims en later Trier (*Augusta Treverorum*).²³ De provincie was onderverdeeld in kleinere bestuursgebieden (*civitates*) genoemd naar de voornaamste stam in het desbetreffende gebied. Limburg viel rechts van de Maas voor een klein deel waarschijnlijk onder de *civitas Tungrorum*, het stamgebied van de Tungeren, met *Atuaca Tungrorum* (Tongeren) als hoofdstad op een knooppunt van wegen. Het bleef echter rommelen in de Romeinse grensprovincie. Vanuit de huidige Betuwe verbraken de Bataven onder de leiding van hun aanvoerder Gaius Iulius Civilis in het jaar 69 de *pax Romana*. De strijd speelde zich voornamelijk langs de Rijn af, Tacitus vermeldt echter wel een verloren slag bij de *pons Mosae*, de brug over de Maas mogelijk gelegen bij Maastricht, Roosteren of Cuijk.²⁴

Achter de grensrivier de Rijn zetten de Romeinen een bewakingsstelsel op, de *Limes*. De centrale spil van dit verdedigingswerk was een goed ontwikkeld wegennet.²⁵ Langs deze wegen lagen wachtposten waaruit in latere tijden nederzettingen groeiden als Heerlen, Grubbenvorst en Cuijk. Na de vernietiging van Tongeren in 270 paste het Romeinse leger een andere verdedigingstechniek toe. Voortaan geen lijnverdediging meer langs de Rijn maar een verdediging in de diepte, met posten in het achterland en versterkingen op het platteland. Het gevolg hiervan was de militarisering van het land tussen Rijn en Maas.²⁶

---

¹⁹ Ubachs 2000, 45.

²⁰ Boosten 1950, 56.

²¹ Ubachs 2000, 45.

²² Van Doorselaer 78-79.

²³ Ubachs 2000, 46.

²⁴ Ubachs 2000, 46

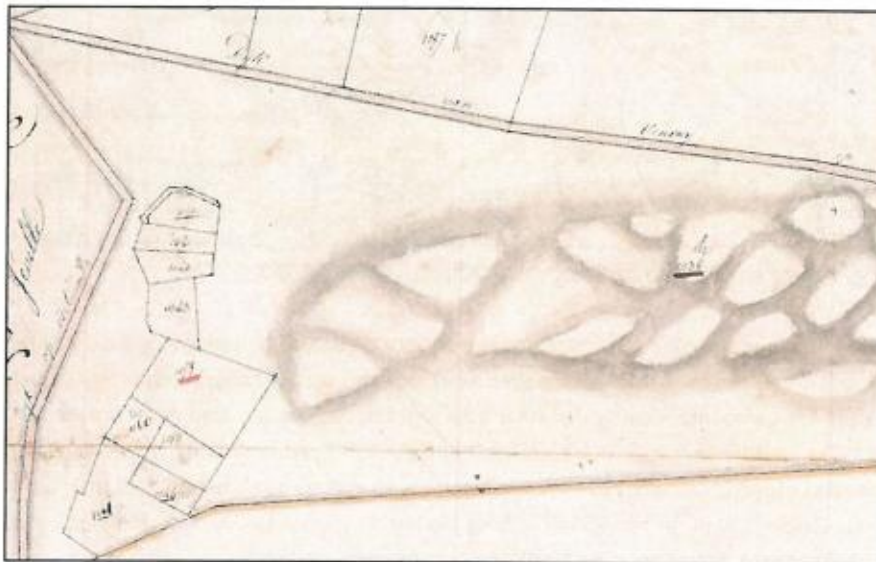
²⁵ Willems 1987, 6-11.

²⁶ Van Doorselaer 52.

4.3 Middeleeuwen

Rond 1200 duikt Venray in de geschreven bronnen op als een nederzetting met de naam Rode.²⁷ In plaatselijk dialect: Rooj. 'Rode' wijst op een nederzetting die door ontginning van bosgronden is ontstaan. In de 15^e eeuw profiteert Venray van de bloei van het hertogdom Gelre. Er komt een monumentale kerk. Rondom de oude kern ontstaan kerkdorpen met een eigen karakter zoals Castenray, Leunen, Merselo, Oostrum en Smakt. De eerste schriftelijke vermelding van Oostrum (*Oesterham*, *Oosterham*) komen we tegen in een akte uit 1257.²⁸

4.4 Moderne Tijd

Afbeelding 2: de onderzoekslocatie genaamd de Oostrumsche Heide, gemeente Venray sectie E, op een kadasterkaart uit circa 1821.²⁹ Het is aannemelijk dat de onderzoekslocatie en lange tijd een heidegebied is gebleven.³⁰ Op het zuidelijk gelegen terreingedeelte is enige perceelsvorming herkenbaar.

Afbeelding 3: de onderzoekslocatie op een verzamelplan uit 1821.³¹ Van bebouwing op de onderzoekslocatie is (nog) geen sprake. Het is aannemelijk dat de onderzoekslocatie tot circa 1850 onontgonnen woeste grond en heidegebied was.

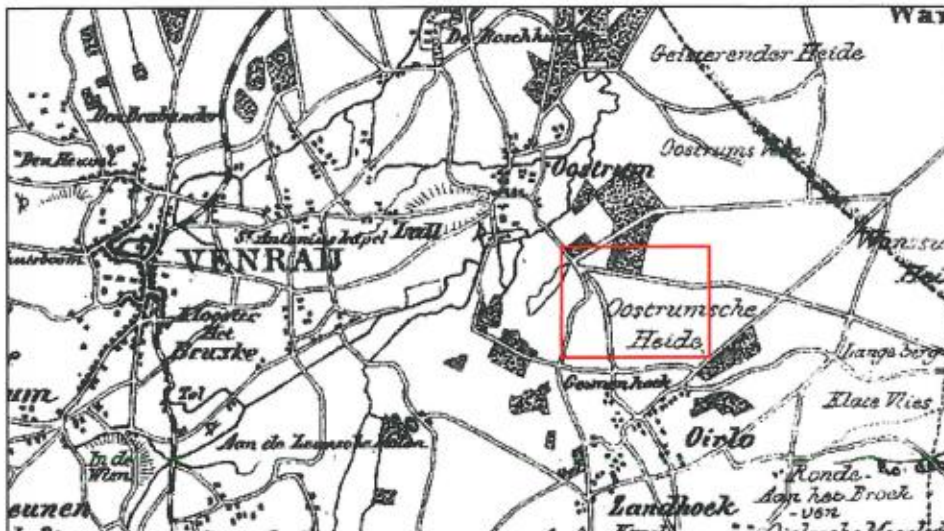
²⁷ Bron: gemeente Venray

²⁸ Bron: gemeente Venray

²⁹ Bron: de woonomgeving.nl

³⁰ Bron: de woonomgeving.nl

³¹ Bron: de woonomgeving.nl

Afbeelding 4: Venray en Oostrum op kaart van J. Kuyper uit 1865-1870.

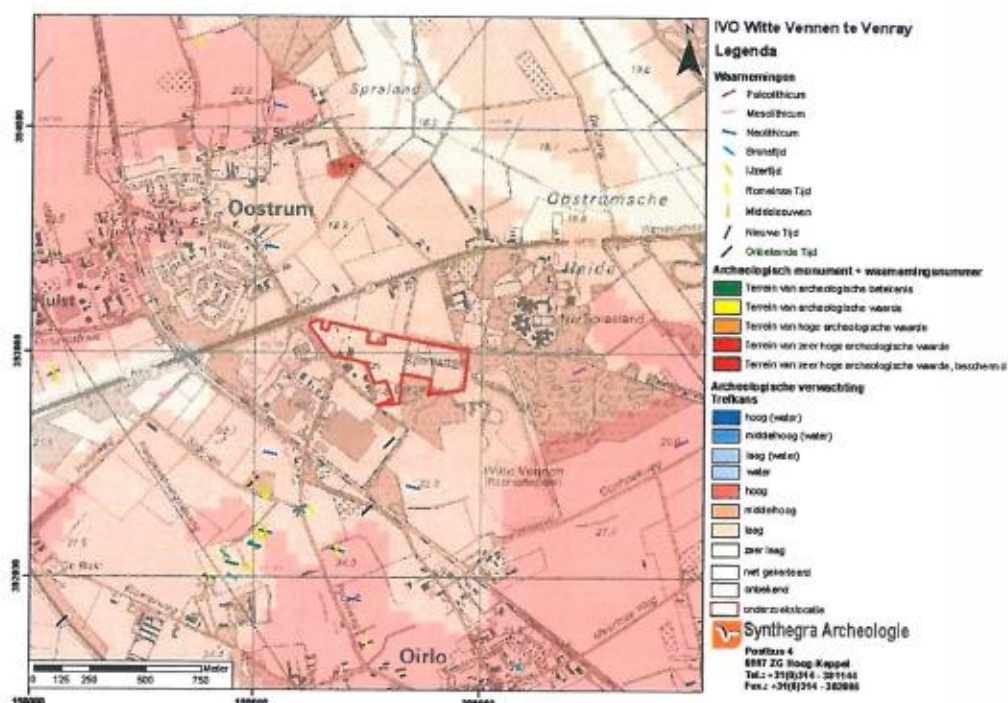
Door de toenemende vraag naar brandstof, maar ook door de stijgende bevolkingsdruk, worden in de Moderne Tijd nieuwe gebieden ontgonnen. In dit perspectief moet ook de grootschalige ontginning van de Peel, begin 1900, gezien worden. De gemeente Venray van haar kant legt bossen aan en stimuleert omzetting van woeste grond in cultuurland.³² De paardentram tussen Venray en het station in Oostrum maakt plaats voor een busverbinding. Het platteland verandert ingrijpend door ruilverkavelingen en intensieve veehouderij. Oostrum aldus van der Aa, is een dorp in Opper-Gelderland in de provincie Limburg binnen de gemeente Venray. Het dorp bestond in 1846 met 32 huizen en 190 inwoners die meest in de landbouw hun bestaan vinden.³³

³² Bron: gemeente Venray

³³ van der Aa, 1846.

4.4 De archeologische verwachting

Zoals blijkt uit de IKAW-kaart (afbeelding 5 is de verwachtingswaarde *middelhoog*. Dit heeft deels te maken met de waternabijheid en de aanwezigheid van archeologische vondsten in de omgeving, deels met de theoretische bodemgesteldheid. Ook de ligging van de locatie in het beekdal van de Molenbeek verklaart deze verwachtingswaarde.

Afbeelding 5: De IKAW-kaart gecombineerd met de gegevens uit de Archisdatabase; het rode kader duidt de onderzoekslocatie aan. De archeologische verwachting is *middelhoog*

Wat archeologische vondsten rondom de onderzoekslocatie betreft, zijn er rondom de onderzoekslocatie verschillende vondstmeldingen gekend. De vondsten zijn te dateren tussen het Paleolithicum (- 8800 voor Chr.) en de Middeleeuwen (- 1500 na Chr.) Het is dan ook waarschijnlijk dat het gebied rondom Oostrum zich kenmerkt door een grote continuïteit in de bewoningsgeschiedenis van de streek, vanaf het Paleolithicum tot de Middeleeuwen. De oudste archeologische vondsten die in de onmiddellijke omgeving zijn gedaan, dateren uit het Paleolithicum (Archis nummer: 170195) het betreft hier een zogenaamde Ahrensburg spits. Ten westen van de onderzoekslocatie zijn tijdens opgravingen in 1990 en 1991 nederzettingssporen aangetroffen uit de Bronstijd, IJzertijd en Romeinse tijd. De aanwezigheid van talrijke bouwresten van natuursteen, baksteen en dakpanfragmenten doen vermoeden dat in de nabijheid van het opgravingsterrein het hoofgebouw van een Romeinse villa ligt.³⁴ Ten noorden van de onderzoekslocatie bevindt zich een zogenaamd mottekateel gedateerd in de 13^e tot 15^e eeuw, het kasteel is verwoest omstreeks 1450.³⁵

³⁴ Archis nummer 11126

³⁵ Archis nummer 1514

5. Resultaten van het veldwerk

5.1 Toekomstig grondverzet

De locatie zal gebruikt worden ten behoeve van nieuwbouw. Deze ingrepen hebben tot gevolg dat de grond geroerd wordt waar dat mogelijk nog niet eerder is gebeurd. De gegevens van het bureauonderzoek zijn, waar mogelijk, gebruikt voor het bepalen van het boorpatroon. Hierbij is ook rekening gehouden met de bodemlagen waarin sporen van bewoning aangetroffen kunnen worden.

5.2 Opzet

Het booronderzoek is uitgevoerd op 25 en 26 oktober 2004. Het boorpatroon en de boordiepte zijn afgestemd op het terrein. Om de trefkans te vergroten en een zo groot mogelijke dekking van het terrein te verkrijgen, werd in een driehoeksgrid van 40 bij 25 m geboord. Het onderzoek concentreerde zich voornamelijk op de onverharde delen van het terrein (ca. 5.5 ha). De locatie ter hoogte van de buxusplantage, ten westen van Sparrendreef nr. 6 is omwille van de begroeiing en mogelijke aanwezigheid van ondergrondse waterleidingen niet in het boorprogramma opgenomen. Ook een deel van het kampeerterrein, met name het meest oostelijke deel werd omwille van aanwezige leidingen, vegetatie en verhardingen niet beboord. In totaal werden met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm zesenvijftig boringen uitgevoerd tot in de schone C-horizont (zie bijlage 1). De boorkernen zijn geclassificeerd volgens het systeem van classificatie van de werkgroep Geo-archeologie en volgens de NEN 5104. Relevante lagen werden over een zeef met een maaswijdte van 4 mm gezeefd.³⁶

Afbeelding 6: foto van de onderzoekslocatie ter hoogte van boring 37. De foto is genomen vanuit het noorden.

³⁶ Werkgroep Geo-archeologie, 2000

5.3 Resultaten ³⁷

Uit het veldwerk bleek dat de bodemgesteldheid op de onderzoekslocatie heel divers is. Deze diversiteit hangt bovendien in de meeste gevallen nauw samen met de hoogte van de terreindelen (afbeeldingen 7 e.v.). Algemeen kan gesteld worden dat in de hoogste delen (ca. 20,80 m tot ca. 21,30 m+NAP) de oorspronkelijke bodem matig tot goed, soms zelfs tot zeer goed is bewaard. Dit is het geval bij boringen 5, 6 en bij boring 50-56. De zuidzijde van het terrein is echter aan ontgronding c.q. zandwinning onderhevig geweest.

In de middelhoge terreindelen (ca. 19,50 m tot ca. 20,80 m +NAP) werden, mits enkele uitzonderingen, voornamelijk verstoorde of getrunceerde podzolprofielen aangetroffen. Dit werd vastgesteld bij boringen 1, 4, 11, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 29, 40 en 48.

Afbeelding 7: Onderzoekslocatie ter hoogte van boring 1 tot 16. Achteraan ligt het hoogste punt van de onderzoekslocatie.

In de lager gelegen delen (ca. 18,60 m +NAP tot 19,50 m + NAP) overheersen de AC- en de verstoorde profielen. In deze lager gelegen delen moet rekening gehouden worden met een maaiveldverlaging. Volgens de eigenaar van het terrein dateert deze verlaging, tenminste wat de oostkant van het onderzoeksgebied betreft, van bij de aanleg van het recreatiepark. Voor de aanleg van het voetbalveld werd het maaiveld tot soms 70 cm afgegraven of geëgaliseerd (zie afbeelding 8). Ten westen van het recreatiepark heeft ook een maaiveldverlaging plaatsgevonden. Deze verlaging moet in verband gebracht worden met de egalisatie ten behoeve van landbouw (bv. ter hoogte van boring 37 tot 45, zie afbeelding 6)

---

³⁷ Zie bijlage 2, boorstaten

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

Afbeelding 8: onderzoekslocatie ter hoogte van boringen 46 tot 49; achter de bomenrij in de achtergrond ligt de onderzoekslocatie ter hoogte van boring 1-9. Het verschil in maaiveldhoogte is aanzienlijk.

Afbeelding 9: het kampeerterrein ten oosten van de sportvelden (boringen 50 tot 55). Hier is de bodem matig tot goed bewaard.

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

Wat archeologische indicatoren betreft, werd in de bouwvoor van boring 11, 13, 14, 19, 45 en in het esdek bij boring 20 en 32 houtskool aangetroffen. Ook in de podzolbodem bij boring 56 werd houtskool gevonden. Bij boring 11 werd op een diepte van 65 cm tot 85 cm –mv een verstoorde horizont aangetroffen die niet in verband is te brengen met de oorspronkelijk bodem. Als deze verstoring niet door bioturbatie ontstaan is, kan deze ook als archeologische indicator geïnterpreteerd worden. De puinsporen in de bovenliggende horizont versterken deze laatste interpretatie.

Afbeelding 10: de bomen geven de oorspronkelijke maaiveldhoogte aan

Afbeelding 11: de kleinschalige zandwinning ter hoogte van boring 8

Wat de bodemkundige gegevens betreft, mag duidelijk zijn dat de bodemkaart in grote mate de werkelijkheid weergeeft. Niettemin werd in sommige gevallen een enkeergrond vastgesteld. Dit is het geval bij boring 20 en 26.

Voor de onderzoekslocatie kan op basis van bovenstaande resultaten geconcludeerd worden dat:

- a. de aanleg van het recreatiegebied een aanzienlijke invloed op de bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie heeft gehad. Dit is het meest duidelijk in het centrale deel van het onderzoeksgebied ter hoogte van de tennisvelden en het voetbalveld/paardenweide. Hier moet rekening gehouden worden met een aanzienlijke maaiveldverlaging.
- b. de oorspronkelijke topografie en stratigrafie goed bewaard is ter hoogte van het akkerland ten oosten van het recreatiegebied. De hoogste delen van dit akkerland herbergen dan ook de best bewaarde bodems.
- c. het meest zuidelijke deel van het onderzoeksgebied grondig is verstoord. Dit heeft te maken met een kleinschalige zandwinning (afbeelding 10-11).
- d. het recreatiegebied, met uitzondering dus van de sportvelden, voor de aanleg in verleden is geëgaliseerd. Enkel de bovenste bodemlagen werden afgetopt.
- e. de meest westelijke delen van het onderzoeksgebied, i.e. het toekomstige bedrijventerrein, in het verleden aanzienlijk zijn verlaagd.

6. Conclusie

Op basis van de stratigrafie, zoals deze door middel van zesenvijftig boringen is vastgesteld, is het terrein te interpreteren als een gebied met een *afwisselende* archeologische verwachting. De gebieden met een lage archeologische verwachting zijn de gebieden ter hoogte van boring 8 tot 9, boring 18, boring 46, boring 27 tot 45 en het voetbalveld dat tegenwoordig als paardenweide wordt gebruikt. De gebieden met een middelhoge archeologische verwachting zijn de gebieden ter hoogte van 1 tot 4, 10 tot 13, 19 tot 26 en 47-56. De gebieden met een hoge archeologische verwachting is het gebied ter hoogte van boring 5 tot 7 en 14 tot 17.

Het doel van het onderzoek was een antwoord te vinden op de in de inleiding gestelde vragen:

- Is de natuurlijke bodem intact?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig of kunnen er archeologische waarden aanwezig zijn?
- Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats(en)?
- Wat is de te verwachten conserveringsgraad van deze waarden?
- Hebben de uit te voeren werken invloed op het aanwezige bodemarchief?

Het onderzoek wees uit dat de natuurlijke bodem afhankelijk van de locatie in slechte, matig goede tot soms zeer goede toestand verkeert. Op de locatie zijn echter geen archeologische indicatoren aanwezig, ook niet op de plaatsen met een hoge archeologische verwachting. Over de aard en de datering van de eventuele vindplaatsen kan dus vooralsnog geen uitspraak gedaan worden.

De te verwachten conserveringsgraad is, op basis van de stratigrafie, afhankelijk van de topografie. Op het akkerland ten oosten van het recreatiegebied is de conserveringsgraad zonder meer de beste.

Wat de uit te voeren werken betreft, is er vanuit archeologisch standpunt geen bezwaar voor de terreinen met een lage archeologische verwachting. Daar is het bodemarchief al aanzienlijk aangetast. Voor de overige terreindelen hebben de uit te voeren werkzaamheden wel een invloed op het eventueel aanwezige bodemarchief.

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray

Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

7. Aanbevelingen

Op basis van het veldwerk kan gesteld worden dat er vanuit archeologisch standpunt in de toekomst nog enige vervolgacties nodig zijn. De aard van de acties worden bepaald door de archeologische verwachting. Voor de terreinen met een hoge en middelmatige archeologische verwachting kan op plaatsen met goede bodemconservering overwogen worden om proefsleuven aan te leggen. De randvoorwaarden voor dit onderzoek worden in overleg met de provincie bepaald.

Voor de terreindelen met een lage archeologische verwachting zijn geen vervolgacties noodzakelijk.

Project : Inventariserend Veldonderzoek Witte vennen te Venray
Kenmerk : TVA/UIT/SAW/174175

8. Gebruikte Literatuur

- Archis, Archeologisch Informatie Systeem, Rijksdienst voor het Oudheidkundige Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Bakker de, H. & Schelling, J., 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Centrum voor Landbouwpublicaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.
- Boosten, J., 1950: *de godsdienst der kelten*, Roermond.
- Doorselaer, A., Van., zj. *De Romeinen in Nederland*, in: NAGN, 1, 21-98.
- Es, W.A. van, H. Sarfatij en P.J. Woltering, 1988: *Archeologie in Nederland, de rijkdom van het bodemarchief*. Amsterdam/Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003, *De ondergrond van Nederland*. TNO-NITG.
- Stichting voor Bodemkartering, 1975: *Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50.000, blad 52 Venlo Oost, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen*.
- Ubachs, P.J.H., 2000: *Handboek voor de geschiedenis van Limburg*, Maastricht.
- Van der Aa., 1846: *Aardrijkskundig woordenboek van Nederland, achtste deel*,
- Venner, J., 2000: *Geschiedenis van Limburg*, Maastricht.
- Willems, W.J.H., 1987: *Romeinse wegen in Limburg*, Utrecht.
- Werkgroep Geo-archeologie, 2000. *Randvoorwaarden voor een beschrijvingssysteem voor aardwetenschappelijke informatie ten behoeve van archeologisch onderzoek*, Utrecht.
- Wolfert, H.P. & G.W. de Lange, 1990: *Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000, blad 52 Venlo*, Staring Centrum, Wageningen.